Neuvotteleva virkamies Outi Äyräs-Blumberg
Sosiaalineuvos Satu Karppanen

Sosiaali- ja terveysministeriön vastine sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (HE 113/2025 vp)

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä vastinetta lausunnoista, jotka on annettu valiokunnalle hallituksen esityksen 113/2025 vp käsittelyn yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää arviota siitä, miten asiassa on tarkoituksenmukaisinta edetä.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** toteaa, että se on esittänyt sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.12.2025 lähetetyssä vastineessa muutosehdotuksia lakiesitykseen. Ministeriön näkemys on, että nämä muutokset vastaavat perustuslakivaliokunnan lausunnossaan antamiin huomioihin ja katsoo, että ehdotetut muutokset sisältävällä esityksellä voidaan edetä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa antamassaan lausunnossa, että ministeriön toimittamassa vastineessa ehdotetut muutokset esitykseen eivät ole nähdäkseni riittäviä vastaamaan perustuslakivaliokunnan esittämään täsmennystarpeeseen. Vastineessa ehdotetuissa täsmennetyissä säännöksissä (esim. 47 §) edelleen lähestyttäisiin samalla tavalla teknologista ratkaisua, joka perustuisi asiakkaan omaan aloitteeseen kuin ratkaisua, jossa ilman asiakkaan myötävaikutusta tämän kuvaa, ääntä, liikettä tai elintoimintoja voitaisiin havainnoida. Vastineessa ei ole ehdotettu minkäänlaisia muutoksia hyvin laveaan ja ongelmalliseen teknologisten ratkaisujen määritelmäsäännökseen (3 §). Toiseksi perustuslakivaliokunnan edellyttämät muutostarpeet esityksen saattamiseksi perustuslain mukaiseksi kohdistuvat hyvin perusoikeusherkän esityksen perusratkaisuihin. Vaikka ehdotetulle sääntelylle on sinänsä hyväksyttäviä perusteita ja perusoikeuksiin kiinnittyvä tarve, tulee esitys palauttaa huolelliseen valmisteluun sosiaali- ja terveysministeriöön. Perusoikeuksien rajoittaminen edellyttää perusoikeuskokonaisuuden kannalta hyväksyttävän tavoitteen lisäksi täsmällistä ja tarkkarajaista sääntelyä siitä, missä tilanteissa ja millä edellytyksillä oikeuksiin voidaan kohdistaa rajoituksia. Lisäksi lain tulee sisältää tehokkaat oikeussuojakeinot kaikille henkilöille, joiden oikeuksiin rajoitukset voivat kohdistua.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** toteaa, että esitystä on täydennetty ja täsmennetty sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.12.2025 toimitetussa vastineessa ehdotetulla tavalla ja siten vastattu perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämiin huomioihin. Sääntelyehdotuksessa on esimerkiksi eroteltu ratkaisut, jotka voivat itsenäisesti ottaa yhteyden palveluntuottajaan. Asiakasta havainnoivien teknologioiden käyttö olisi sallittua vain, jos se on välttämätöntä asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi. Sääntelyehdotuksessa on huomioitu myös sosiaalihuollon asiakkaan oikeusturva. Ministeriö toteaa, että se tulee seuraamaan lainsäädännön toimeenpanoa ja antamaan tarkempia soveltamisohjeita.
>
> **Ministeriö** toteaa myös, että sosiaalihuollossa on tällä hetkellä käytössä sekä teknologisia ratkaisuja että teknistä valvontaa. Osittain teknologian käyttäminen on kuitenkin kielletty ja valvontakäytäntö on erilaista eri alueilla. Asiakkaan sosiaalipalveluissa käytettävien teknologisten ratkaisujen käyttäminen perustuu tällä hetkellä todennäköisesti suostumukseen, ellei niiden käyttämistä ole valvontaviranomaisten toimesta kokonaan kielletty. Suostumuksen käyttäminen sosiaalipalveluiden

yhteydessä on ongelmallinen; asiakas ei välttämättä ymmärrä mihin hän suostuu eikä hän välttämättä ymmärrä, mistä teknologisessa ratkaisussa on edes kyse. On ongelmallista, että suostumuksella voi luopua perusoikeuksistaan. Jos laissa säädettäisiin ehdotetulla tavalla teknologian käyttämisestä, perustuisi teknologisten ratkaisujen käyttäminen lainsäädäntöön. Teknologisen ratkaisun tulisi soveltua asiakkaan palveluun ja soveltuvuuden arviointi olisi lakisääteinen tehtävä. Asiakkaan itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa ja asiakkaan etu huomioida ja tämä pätee kaikkien sosiaalihuollon palveluiden toteuttamistapojen kohdalla. Lainsäädännössä asetettaisiin myös muita edellytyksiä, joista teknologiaa käyttöönotettaessa ja käytettäessä tulisi huolehtia.

Professori Mutanen toteaa kokonaisarvionaan, että sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa on sinänsä pyritty ottamaan huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 51/2025 vp esitetyt valtiosääntöoikeudelliset huomiot. Koska kuitenkin perustuslakivaliokunnan esittämä säätämisjärjestyskannanotto jää osin epäselväksi, Mutanen arvioi, että asiassa jää epäselvyyttä siitä, täyttääkö ehdotus säätämisjärjestyskysymyksenä olevan vaatimuksen sääntelyn merkittävästä täsmentämisestä. Professori Mutanen pitää lausunnon pyytämistä perustuslakivaliokunnalta tästä edellä mainitusta säätämisjärjestystä koskevasta seikasta tärkeänä myös siksi, että tämän kaltainen sääntely teknologisten ratkaisujen käytöstä voinee toimia jatkossa mallina muulle vastaavalle sääntelylle. Hän toteaa, että asiassa on näin ollen mielestäni sellaista eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaista epäselvyyttä vastineessa ehdotetun muutoksen perustuslainmukaisuudesta, että asiasta olisi vielä syytä hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan ehdotuksessa on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan lausunto.

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa sääntelyn erittelyä on kirjoitettu yksityiskohtaisemmaksi kirjoittamalla säännökseen kuva- ja ääniyhteyden voivan avautua palveluntuottajaan joko itsenäisesti tai asiakkaan aloitteesta. Saniteettitiloissa käytettävien laitteiden osalta sääntelyä on muokattu yksityiskohtaisemmaksi siten, että mainituissa tiloissa saataisiin käyttää sellaisia teknologisia ratkaisuja, jotka kulkevat asiakkaan mukana. Välttämättömyyskriteeri on kohdistettu vastineen muotoilussa erikseen myös kuvayhteyden itsenäisesti avaavaan teknologiseen ratkaisuun. Välttämättömyyskriteeri kohdistettaisiin edelleen myös yleisesti teknologisen ratkaisun käyttämiseen asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi. Oikeusministeriön käsityksen mukaan teknologisten ratkaisujen käytön edellytykset yhteyden käytön perusteiden, saniteettitiloihin liittyvän rajauksen ja teknologisten ratkaisujen käyttöön liittyvien välttämättömyysvaatimusten osalta vastaavat perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisiin huomioihin riittävällä tavalla. Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että ehdotetussa sääntelyssä on eritelty teknologisilla ratkaisuilla voitavan havainnoida asiakkaan kuvaa, ääntä, liikettä tai elintoimintoja. Säännösperusteisesti näistä tulkinnanvaraisena voi pitää sitä, minkälaisia elintoimintoja tarkoitetaan. Oikeusministeriöllä ei ole asiantuntemusta todeta, minkä kaikkien asiakkaan elintoimintojen seuraaminen voisi olla välttämätöntä, mutta jos seurattavia elintoimintoja olisi käytännössä vain muutamia, sääntelyn tarkkuuden kannalta voisi tällöin olla perusteltua kirjoittaa seurattavat elintoiminnot yksityiskohtaisesti säännökseen. Tällöin sääntely täyttäisi perusteellisemmin perustuslakivaliokunnan vaatimuksen sääntelyn erittelevyydestä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että sääntelyyn lienee mahdotonta kirjoittaa kaikki seurattavat elintoiminnot, sillä tämä voisi hyvin nopeasti tehdä sääntelystä niin rajoittavaa, että teknologian kehittyminen ei ole mahdollista. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, ettei vaatimus täsmällisestä ja tarkkarajaisesta sääntelystä

merkitse, että kustakin käytettävästä teknologisesta ratkaisusta olisi säädettävä yksityiskohtaisesti, vaan riittävää on ratkaisujen jaottelu ja lainsäädännöllinen eriyttäminen niiden vaikutusten kannalta. Sääntelyssä tulisi mahdollistaa myös teknologian kehittymisen huomioon ottaminen. Oikeusministeriön ehdottama sääntely tarkoittaisi tällaista yksityiskohtaista sääntelyä. Sen sijaan sääntelyssä on jaoteltu ja lainsäädännöllisesti eriytetty ratkaisut niiden vaikutusten kannalta, kuten perustuslakivaliokunta edellytti.

Oikeusministeriö toteaa itsemääräämisoikeuden osalta, että perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan on mahdollista säätää ehdotetulla tavalla teknologisten ratkaisujen käyttämisestä ilman asiakkaan suostumusta ja että sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa on perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla ilmaistu säännösperusteisesti se, että asiakkaan tai tämän laillisen edustajan mielipide tulee ottaa huomioon teknologisten ratkaisujen käytössä. Vastineessa on oikeusministeriön käsityksen mukaan tällöin otettu riittävällä tavalla huomioon perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomiot.

Oikeusministeriö toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa ehdotetaan lisättäväksi ehdotettuun 47 §:n 2 momenttiin säännös, jonka mukaan lain 45 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä tulee käydä ilmi asiakkaan sosiaalipalvelussa käyttöön otettava tässä momentissa tarkoitettu teknologinen ratkaisu. Vastineessa todetaan, että tällaisen säännöksen myötä olisi ilmeistä, että asiakas voisi valittaa momentissa tarkoitetun teknologisen ratkaisun käyttöönotosta. Myös oikeusministeriön näkemyksen mukaan mainittu lisäys tarkoittaisi asiakkaalle selkeämpää oikeusturvaa ja vahvistaisi perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla asiakkaan oikeusturvaa. Perustuslakivaliokunnan esittämät valtiosääntöoikeudelliset huomiot olisivat oikeusministeriön käsityksen mukaan tällöin riittävällä tavalla tulleet otetuiksi huomioon.

Oikeusministeriölle jää henkilötietojen suojan näkökulmasta epäselväksi, miten sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa on huomioitu perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 51/2025 vp) kohta 9. Oikeusministeriö katsoo, että perustuslakivaliokunnan lausunnon kohdat 9 ja 10 koskevat myös henkilötietojen suojaa, sillä lausunnossa nostetaan esiin perusoikeuksiin – mukaan lukien henkilötietojen suojaan – puuttuvat teknologiset ratkaisut ja niiden käytön edellytykset ja rajoitukset. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan myös henkilötietojen suojan näkökulmasta olisi ollut mahdollista ehdottaa eritasoista sääntelyä riippuen teknologisesta ratkaisusta sekä sen aiheuttamista riskeistä ja vaikutuksista henkilötietojen suojaan. Vastineessa ei oikeusministeriön näkemyksen mukaan arvioida tarkemmin erilaisten teknologisten ratkaisujen vaikutuksia ja riskejä henkilötietojen suojalle, eikä vastineessa ehdotettu 47 §:n 4 momentti tee eroa esimerkiksi sen osalta, onko kyse ns. tavallisten henkilötietojen ja/tai arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä. Sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa ehdotetaan, että käsiteltävät henkilötiedot olisi rajattava käyttötarkoituksen kannalta välttämättömään. Tältä osin on kuitenkin syytä huomauttaa, ettei ehdotetusta 47 §:n 4 momentista käy ilmi, mikä tällainen käyttötarkoitus olisi. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotusta tulisi tältä osin täsmentää. Vastineessa ehdotettu säännös jättää auki myös käsiteltävien henkilötietojen sisällön, erityisesti sen, voisiko se koskea sosiaalihuollon tietojen ja terveyttä koskevien tietojen ohella myös muita arkaluonteisia tietoja. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan vastineessa ehdotettu 47 §:n 4 momentti ei tältä osin vaikuta riittävän täsmälliseltä ja tarkkarajaiselta, sillä siitä ei käy selkeästi ilmi, että säännös sallisi myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan tarkoittamien henkilötietojen käsittelyn.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että asiakastietolaki on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskeva yleislaki. Lain tarkoituksena on yhdenmukaistaa asiakastietojen käsittelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä sosiaali- ja

terveyspalveluita järjestettäessä ja toteutettaessa. Lain soveltamisalasta säädetään 2 §:ssä. Asiakastietolaissa annetaan tietosuoja-asetusta täydentävät ja täsmentävät säännökset käsiteltäessä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoja ja asiakkaan itsensä tuottamia hyvinvointitietoja sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen ja toteuttamisen käyttötarkoituksissa. Sosiaalihuollon asiakastiedolla tarkoitetaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan ja muuhun sosiaalihuollossa laadittuun asiakirjaan sisältyvää sosiaalihuollon asiakkaan tuen tarvetta, hänen asiansa käsittelyä tai hänelle annettavaa sosiaalipalvelua koskevaa asiakastietoa. Ministeriö huomauttaa, että teknologisen ratkaisun käyttäminen asiakkaan sosiaalipalvelussa on osa sosiaalihuollon palvelun toteuttamista ja näin ollen palvelun toteuttamisen yhteydessä käsiteltävä tiedot ovat asiakkaalle annettavaa sosiaalipalvelua koskevaa asiakastietoa. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee myös asiakastietolain muuttamista ja lakia voidaan entisestään täsmentää.

Oikeusministeriö on sosiaali- ja terveysvaliokunnalle toimittamassaan asiantuntijalausunnossa kiinnittänyt huomiota, että esityksen vaikutuksia muiden henkilöiden henkilötietojen ja yksityiselämän suojaan olisi tullut arvioida tarkemmin. Hallituksen esityksen perusteella teknologisen ratkaisun ja teknisen valvonnan kautta on mahdollista käsitellä myös muiden henkilöiden henkilötietoja. Sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa ehdotettu 47 §:n 4 momentti ei ota kantaa eikä rajoita muiden henkilöiden henkilötietojen käsittelyä. Ehdotetusta säännöksestä ei ylipäänsä käy ilmi, kenen henkilötietojen käsittelyä säännös koskisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että ehdotuksessa rajataan teknologisen ratkaisun käytön ja teknisen valvonnan yhteydessä henkilötietojen käsittely käyttötarkoituksen kannalta välttämättömään. Sekä teknologisen ratkaisun että teknisen valvonnan käytön yhteydessä väistämättä voidaan käsitellä muiden kuin sosiaalihuollon asiakkaan henkilötietoja eikä tällaista käsittelyä voi käytännössä jokaisessa tilanteessa estää. Esimerkiksi asiakkaan kodissa paikalla oleva henkilö voi näkyä tai kuulua teknologisen ratkaisun käytön yhteydessä. Näiden henkilötietojen käsittely tulee rajata välttämättömään. Lisäksi esityksen 47 §:ssä ehdotetaan, että jos muu kuin asiakkaan mukana kulkeva teknologia on käytössä asiakkaan kotona tai asuinhuoneistossa, tulee käyttö rajata alueellisesti ja ajallisesti välttämättömään, jos se avaa kuvayhteyden automaattisesti. Yhtä lailla 48 §:ssä edellytettäisiin, että teknisen valvonta tulisi rajoittaa ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään ja sen olisi oltava oikeasuhtaista tarkoitukseensa nähden. Henkilötiedot olisi myös poistettava välittömästi sen jälkeen, kun niiden käyttötarkoitus on päättynyt. Käytännössä muiden kuin asiakkaiden henkilöiden tiedoilla ei ole käyttötarkoitusta, mikä tarkoittaisi sitä, että ne olisi poistettava heti, kun asiakkaan tiedot on kirjattu asiakasasiakirjoille.

Ministeriö kuitenkin ehdottaa, että 47 §:n 4 momenttiin ja 48 §:n 2 momenttiin lisättäisiin siinä alun perin ollut viittaus asiakastietolakiin (kursiivilla).

47 §:n 4 mom
Teknologisen ratkaisun käytön yhteydessä tapahtuvasta asiakastietojen käsittelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa. Teknologisen ratkaisun käytön yhteydessä käsiteltävät henkilötiedot on rajattava käyttötarkoituksen kannalta välttämättömään. Henkilötiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun niiden käyttötarkoitus on päättynyt ja asiakastiedot on kirjattu sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin noudattaen asiakastietolain 17 §:ää.
48 §:n 2 mom

Teknisen valvonnan yhteydessä tapahtuvasta asiakastietojen käsittelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa. Teknisen valvonnan yhteydessä käsiteltävät henkilötiedot on rajattava käyttötarkoituksen kannalta välttämättömään. Henkilötiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun niiden käyttötarkoitus on päättynyt ja asiakastiedot on kirjattu sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin noudattaen asiakastietolain 17 §:ää.

Oikeusministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota myös tietosuoja-asetuksen tarkoittamiin automaattisiin yksittäispäätöksiin mukaan lukien profilointi. Oikeusministeriö on nostanut sosiaali- ja terveysvaliokunnalle toimitetussa lausunnossaan esiin, että hallituksen esitys jätti epäselväksi, voitaisiinko teknologisia ratkaisuja pitää esimerkiksi tietosuoja-asetuksen 22 artiklan tarkoittamina automatisoituina yksittäispäätöksinä, profilointi mukaan luettuna (ks. myös tekoälyasetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdat). Oikeusministeriön mukaan osa sosiaalihuollon palveluita koskevista teknologisista ratkaisuista voi sisältää vastaavia elementtejä kuin edellä esiin tuodussa unionin tuomioistuimen (C-634/21) ja apulaistietosuojavaltuutetun käytännössä (TSV 3895/83/22, TSV 6482/186/2020). Vastineessa kuvataan erilaisia teknologisia ratkaisuja, jotka voisivat pitää sisällään myös sellaisia ratkaisuja, jotka voisivat havainnoida asiakasta ja tämän elintoimintoja itsenäisesti tai asiakkaan aloitteesta. Oikeusministeriölle jää epäselväksi, voisiko esimerkiksi tällaisten teknologisten ratkaisujen osalta syntyä tietosuoja-asetuksen 22 artiklan tarkoittamia automatisoituja yksittäispäätöksiä, erityisesti tilanteessa, jossa teknologinen ratkaisu toimisi itsenäisesti ja mikäli sen antama hälytys vaikuttaisi palvelun tai hoidon saamiseen tai ohjaisi olennaisesti palvelun- tai hoidontarpeen arviointia. Edelleen epäselväksi jää myös tilanteet, joissa asiakasta ja erityisesti hänen elintoimintojaan seurataan teknologisen ratkaisun avulla, mutta sen antama hälytys tai sen antamat tiedot johtaisivat puutteelliseen tai virheelliseen palveluun tai hoitoon. Tällaisessa tilanteessa sosiaalihuollon asiakas voisi jäädä ilman välttämätöntä palvelua tai hoitoa, jota voitaisiin pitää asiakasta koskevana oikeusvaikutuksena tai vastaavana merkittävänä vaikutuksena. Vastaavanlainen tilanne saattaa syntyä myös tilanteissa, joissa teknologinen ratkaisu ei kytkeytyisikään päälle, ja asiakas jäisi tästä syystä ilman tarvitsemiaan palveluita tai hoitoja. Vielä selkeämmin automaattisesta yksittäispäätöksestä voisi olla kyse silloin, kun asiakkaan sosiaalihuollon palveluiden saaminen olisi sidottu pelkästään teknologisiin ratkaisuihin, eli asiakkaalle ei annettaisi mahdollisuutta saada palveluita muilla kuin teknologisilla ratkaisuilla.

Sosiaali- ja terveysministeriö tuo esiin, että tässä esityksessä ei säädetä oikeusperustaa automaattisille yksittäispäätöksille. Ministeriö toteaa myös, että sosiaalihuollon teknologiset ratkaisut, jotka esimerkiksi havainnoivat elintoimintoja ja joilla näin ollen on lääkinnällinen käyttötarkoitus, ovat lääkinnällisiä laitteita. Lääkinnällisiin laitteisiin sovelletaan EU-asetusta lääkinnällisistä laitteista (MDR) sekä täydentävää lakia lääkinnällisistä laitteista. MDR-asetuksessa säädetään velvoitteista, jotka lääkinnällisen laitteen tulee täyttää, jotta se voidaan saattaa markkinoille. Asetuksessa myös säädetään velvoitteista, jos laite tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi ja sääntely on sitä tiukempaa, mitä enemmän laite tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi ja jos se voi aiheuttaa haittaa.

Ministeriö huomauttaa, että terveydenhuollossa on hyvin laajasti käytössä lääkinnällisiä laitteita, joissa käsitellään esimerkiksi asiakkaan elintoimintoja ja käsittelyn perusteella laite voi reagoida esimerkiksi hälytyksellä. Tällaisia laitteita on käytössä esimerkiksi sairaaloissa. Oikeusministeriön näkemystä siitä, että sosiaalihuollon teknologissa ratkaisuissa tapahtuu automaattista päätöksentekoa, olisi siis analogisesti sovellettava myös terveydenhuollon laitteisiin. Näin ollen esimerkiksi laite, joka

analysoi vastasyntyneen aivosähkökäyrää[1], tekisi automaattisia päätöksiä, koska analyysin perusteella lääkäri voi tehdä hoitopäätöksiä. Yhtä lailla voidaan pohtia, että onko viranomaisen chatbot-neuvonnassa kyse automaattisesta päätöksenteosta. Chatbot tekee analyysiä asiakkaan antamien tietojen perusteella ja antaa neuvon, joka voi merkittävästi vaikuttaa asiakkaaseen.

EU-tuomioistuimen ratkaisussa C-634/21 oli kyse siitä, että yksityinen toimija (SCHUFA Holding AG) teki luottokelpoisuusarvioita henkilöistä keräämiensä henkilötietojen perusteella. Pankit ja muut toimijat käyttivät tuota arviota arvioidessaan, saako henkilö esimerkiksi lainaa. EU-tuomioistuin totesi, että SCHUFAn tekemässä arviossa ja sen perusteella tehtävässä päätöksessä on kyse tietosuoja-asetuksen tarkoittamasta automaattisesta yksittäispäätöksestä, koska henkilölle syntyy merkittäviä oikeusvaikutuksia automaattisen arvioinnin vuoksi. Henkilöllä tulisi siis olla oikeus tietää, miten arvio on muodostettu ja oikeus vastustaa tällaista automaatiota.

Tässä esityksessä tarkoitetut teknologiset ratkaisut voivat tehdä päättelyä esimerkiksi ihmisen toiminnan, kuten kaatumisen tai elintoimintojen perusteella. Ratkaisut tekevät analysointia käytännössä reaaliajassa ja analyysi voi johtaa siihen, että palveluntuottajalle menee tietoa. Palveluntuottaja tekee päätöksen saamansa tiedon perusteella, esimerkiksi ottaa yhteyttä asiakkaaseen tai soittaa paikalle ambulanssin. Käytössä oleva laite ei siis tee itsenäisesti päätöksiä. Tietosuoja-asetuksen 22 artiklan mukaan rekisteröidyllä tulisi olla käytössään suojakeinoja, kuten oikeus vaatia, että tiedot käsittelee rekisterinpitäjän puolesta luonnollinen henkilö, sekä oikeus esittää kantansa ja riitauttaa päätös. Käytännössä reaaliajassa toimivan laitteen kohdalla olisi hyvin vaikea toteuttaa vaatimus siitä, että tiedot käsittelee luonnollinen henkilö. Luonnollinen henkilö ei kykene käsittelemään tietoja vastaavalla tavalla kuin sitä varten suunniteltu laite.

Sosiaalihuollon teknologisilla ratkaisuilla on asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa tarkoitus tukea asiakkaan toimintakykyä, turvallisuutta, osallisuutta ja hyvinvointia. Asiakkaan sosiaalihuollon palvelun saaminen ei siten koskaan ole sidottu vain teknologisen ratkaisun käyttämiseen vaan teknologinen ratkaisu toimii tukena asiakkaan sosiaalihuollon palvelun toteuttamisessa.

Oikeusministeriö viittaa vastineessa ehdotetun 48 §:n 2 momentin osalta, mitä se on edellä 47 §:n osalta lausunut henkilötietojen suojan näkökulmasta. Vastineessa ehdotettu säännös jättää avoimeksi muun muassa käyttötarkoituksen, käsiteltävät henkilötiedot, kenen henkilötietoja käsiteltäisiin, mahdolliset tietosuojasääntelyn edellyttämät vaatimukset ja suojatoimet sekä sääntelyn suhteen asiakastietolakiin. Näin ollen myöskään vastineessa ehdotettava 1. lakiehdotuksen 48 § ei oikeusministeriön näkemyksen mukaan vaikuta kaikilta osin täyttävän perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisia huomioita eikä tietosuojasääntelyn reunaehtoja.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että 48 §:ssä edellytettäisiin, että tekninen valvonta tulisi rajoittaa ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään ja sen olisi oltava oikeasuhtaista tarkoitukseensa nähden. Henkilötiedot olisi myös poistettava välittömästi sen jälkeen, kun niiden käyttötarkoitus on päättynyt. Käytännössä muiden kuin

[1] https://www.sttinfo.fi/tiedote/69964846/vastasyntyneiden-aivosahkokayran-voi-tulkita-tekoalyn-avulla?publisherId=23980819

asiakkaiden henkilöiden tiedoilla ei ole käyttötarkoitusta, mikä tarkoittaisi sitä, että ne olisi poistettava heti, kun asiakkaan tiedot on kirjattu asiakasasiakirjoille. Ministeriö ehdottaa kuitenkin, että 48 §:n 2 momenttiin lisättäisiin siinä alun perin ollut viittaus asiakastietolakiin (kursiivilla).

48 §: 2 mom

Teknisen valvonnan yhteydessä tapahtuvasta asiakastietojen käsittelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa. Teknisen valvonnan yhteydessä käsiteltävät henkilötiedot on rajattava käyttötarkoituksen kannalta välttämättömään. Henkilötiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun niiden käyttötarkoitus on päättynyt ja asiakastiedot on kirjattu sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin noudattaen asiakastietolain 17 §:ää.

Svenska Finlands Folkting toteaa lausunnossaan, että lakiehdotuksessa ei vieläkään ole mitään vaatimuksia siitä, että teknologian pitäisi olla saatavilla sekä suomeksi että ruotsiksi. Sosiaalihuoltolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 47 §:ssä ei esimerkiksi säädetä siitä, että teknologisia ratkaisuja olisi voitava käyttää asiakkaan omalla kielellä. Folktinget pitää kiinni kannastaan, jonka mukaan kielellisten oikeuksien täsmentäminen lain 47 §:ssä on tärkeää.

Sosiaali- ja ministeriö toteaa, että tässä esityksessä ei ole arvioitu kielellisiä vaikutuksia, koska teknologian käytön edellytyksistä säätämisellä ei sinänsä ole nähty olevan erityisiä vaikutuksia kielellisiin oikeuksiin. Ministeriö toteaa, että käytettävän teknologian tulee luonnollisesti vastata asiakkaiden tarpeisiin myös kielellisten oikeuksien osalta, ja viittaa siihen, että asiakaslain 4 §:n mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa.

Hyvinvointiala Hali ry ja **Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy** pohtivat lausunnoissaan sosiaalihuoltolain 45 §:n esitetyn lisäyksen ”Lain 45 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä tulee käydä ilmi asiakkaan sosiaalipalvelussa käyttöön otettava tässä momentissa tarkoitettu teknologinen ratkaisu.” käytännön toteutusta. Lausujat toteavat, että on epäselvää millä tarkkuudella teknologia tulee päätökseen kirjata. Tuleeko päätöksessä esimerkiksi nimetä tosiasiallinen yksittäinen tai kaikki käytettävät teknologiset ratkaisut, jota/joita asiakkaalla käytetään (esim. ääniyhteyden avaava turvaratkaisu) vai kirjataanko päätökseen esim. ns. fraasi, että osana asiakkaan kotihoitoa käytetään sosiaalihuoltolain 47 §: 2 mom. mukaista teknologista ratkaisua.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että sinänsä päätöksessä voisi riittää viittaus sosiaalihuoltolain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknologiseen ratkaisuun. Pääasia kuitenkin on, että asiakkaalla on käytettävissään muutoksenhakuoikeus oikeusturvakeinona, eikä tällä lainsäädännöllä muutoin muuteta asiakkaan käytössä olevia oikeussuojakeinoja. Ministeriö tulee antamaan tarkempia lainsäädännön soveltamisohjeita.

Hali ry toteaa lausunnossaan, että asiakassuunnitelman merkitys ja sen sitovuus ei voi vaihdella sen mukaan, mistä palvelusta on kyse. Mikäli STM esittämä täsmennys muuttaisi asiakassuunnitelman luonnetta, tulee vaikutukset sosiaalihuoltolakiin ja asiakkaan asemaan arvioida esitettyä kokonaisuutta laajemmin. Emme sinänsä vastusta sitä, että asiakassuunnitelman merkitys ja sitovuus muuttuisi nykyisestä.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** toteaa, että asiakassuunnitelman juridista merkitystä ja sitovuutta ei esitetä tällä sääntelyllä muutettavaksi. Sosiaalihuoltolain päätöksentekoa koskevassa 45 §:n 4 momentissa säädetään, että mikäli asiakassuunnitelmaan kirjatusta sosiaalipalvelujen kokonaisuudesta poiketaan, poikkeaminen on perusteltava päätöksessä. Perustelujen (HE 191/2022) mukaan päätöstä tehtäessä on otettava huomioon palvelutarpeen arvioinnissa ja asiakassuunnitelmaa laadittaessa määritellyt henkilön yksilölliset tarpeet ja päätöksen tulee lähtökohtaisesti perustua asiakassuunnitelmaan kirjattuihin palveluihin. Säännöksen tarkoituksena on turvata asiakkaan osallistumista omien palvelujensa suunnitteluun ja niistä päättämiseen sekä päätöksentekijän mahdollisuutta varmistaa asiakkaan edun toteutuminen kaikissa tilanteissa. Säännös korostaa palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman merkitystä ja niiden keskinäistä yhteyttä päätöksentekoon ja päätösten toimeenpanoon. Sosiaalihuollon palveluissa palvelutarpeen arviolle ja suunnitelman teolle annetaan sosiaalihuoltolain säännösten mukaan erityinen merkitys. Kun otetaan huomioon myös sosiaalihuollon asiakaslain säännökset muun muassa asiakkaan osallisuudesta, pykälään ehdotettu lisäys on tarkoituksenmukainen, jotta nämä asiakkaan asemaa turvaavat periaatteet ja edellytykset toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla.

Hyvil tuo esiin lausunnossaan, että asiakkaan palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä ei palvelutarpeen arvioijalla ja palvelusta päättävällä ole välttämättä riittävästi tietoa asiakkaan kotiympäristöstä ja siitä, onko asiakkaalla siellä tosiasiallista mahdollisuutta käyttää esim. kuva- ja ääniyhteyden avaavaa lääkerobottia.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** toteaa, että palvelutarpeen sosiaalihuoltolain mukainen arviointi tulee tehdä asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Kun arvioidaan henkilön toimintakykyä ja palvelutarvetta erilaisissa toimintaympäristöissä, on otettava huomioon henkilön terveydentila, elämäntilanne ja elinolosuhteet sekä niissä tapahtuvat muutokset.
> Vanhuspalvelulaissa säädetyn palveluntarpeiden selvittämisen yhteydessä on arvioitava iäkkään henkilön toimintakyky monipuolisesti ja luotettavia arviointivälineitä käyttäen. Toimintakykyä arvioitaessa on selvitettävä, miltä osin iäkäs henkilö pystyy suoriutumaan tavanomaisista elämän toiminnoista asuin- ja toimintaympäristössään, ja missä asioissa hän tarvitsee tukea ja apua. Arvioinnissa on otettava huomioon iäkkään henkilön fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky sekä hänen ympäristönsä esteettömyyteen, asumisensa turvallisuuteen ja lähipalvelujensa saatavuuteen liittyvät tekijät.
> On siten voitava edellyttää, että palvelutarpeen arviointia tekevällä ammattihenkilöllä on riittävä osaaminen ja valmiudet arvioida myös kodin olosuhteet, jotka ovat olennaisia asiakkaan palvelutarpeen näkökulmasta.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat toteaa lausunnossaan ministeriön esitystä asiakkaan valitusoikeudesta tulee harkita huolellisesti eri näkökulmista. Ministeriö tarkoittanee valitusoikeudella tuomioistuinprosessia. Asian käsittely tuomioistuimessa voi kestää jopa muutaman vuoden, jolloin olisi ratkaistava, että onko teknologiaan mahdollisuus käyttää valituksesta huolimatta vai onko asiakkaalla asian ollessa vireillä oikeus muun tyyppiseen palveluun ja minkälaiseen palveluun.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** tuo esiin, että sosiaalihuoltolain 45 §:ssä säädetään päätöksestä ja lain 6 luvussa muutoksenhausta. Ennen valitusta tuomioistuimeen

asiakas voi vaatia oikaisua hyvinvointialueelta. Ministeriö ei ehdota muutoksia näihin oikeusturvakeinoihin tai muihin asiakkaan käytössä oleviin oikeussuojakeinoihin. Asiakkaalla olisi kuitenkin oikeus saada 45 §:ssä tarkoitettu päätös, josta käy ilmi 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu teknologinen ratkaisu. Käytännössä tämä koskisi siis teknologisia ratkaisuja, joiden käyttö on sallittua vain, jos se on välttämätöntä asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi.

Vanhusasiavaltuutettu tuo esiin asiakkaan suostumuksen ja turvallisuuden teknologian käytöstä päätettäessä, ja korostaa että asiakkaalla täytyy olla tosiasiallinen mahdollisuus kieltäytyä teknologisesta ratkaisusta. Silloin palvelu olisi tarjottava muulla tavalla huomioiden asiakas- ja potilasturvallisuus. Vanhusasiavaltuutettu toteaa olevan kannatettavaa, että päätöksestä tulee käydä ilmi asiakkaan sosiaalipalvelussa käyttöönotettava teknologinen ratkaisu, jotta asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus hakea muutosta teknologisen ratkaisun käyttöönottoon. Vanhusasiavaltuutettu kannattaa ministeriön tekemiä muutoksia tietosuojaa ja kotirauhan suojaa koskevien vaatimusten täsmentämiseksi ja tiukentamiseksi. Vanhusasiavaltuutettu ehdottaa, että epäselvä termi ”tekninen valvonta” korvattaisiin yksiselitteisemmällä termillä ”teknologian avulla toteutettava valvonta”.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslaista ei sinänsä johdu estettä nyt ehdotetulle sääntelylle, jossa nimenomaista suostumusta ei edellytetä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota riskiin siitä, että ehdotetun sääntelyn mukaan asiakkaan voi olla hyvin vaikea kieltäytyä käyttämästä yksityisyyttään kaventavaa teknologista ratkaisua, jos hän tarvitsee esimerkiksi palveluasumista tai kotihoitoa ja pelkona on, että kieltäytyessään hän ei saa tarvitsemaansa palvelua, joka ilman teknologian käyttöä olisi järjestettävissä perusoikeuksia rajoittamatta. Valiokunnan käsityksen mukaan sääntelyä asiakkaan ja tämän laillisen edustajan mielipiteen huomioon ottamisesta teknologisten ratkaisujen käytössä on syytä tiukentaa. (PeVL 51/2025 vp).
Sosiaali- ja terveysministeriö on sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.12.2025 toimittamassaan vastineessa ehdottanut muutosehdotuksia 47 §:ään ja perustellut muutosehdotuksia kattavasti. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin velvoite ottaa asiakkaan tai tämän laillisen edustajan mielipide huomioon teknologisten ratkaisujen käyttöön. Lisäksi 47 §:n 2 momentissa säädettäisiin velvoitteesta huomioida momentissa tarkoitetun teknologisen ratkaisun käyttöönotto sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaisessa päätöksessä. Kaikissa tilanteissa tulisi yhdessä asiakkaan kanssa pyrkiä löytämään hänelle hoidon ja huolenpidon parhaiten turvaava toimintatapa. Asiakkaan hoidon ja huolenpidon kannalta välttämättömät palvelut tulee kuitenkin viimekädessä aina turvata.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan termiä tekninen valvonta ei olisi tarpeen muuttaa. Myös työelämän tietosuojalaissa säädetään teknisestä valvonnasta.

Vammaisfoorumi ry toteaa, että 47 §:n 1 momenttiin tehty lisäys asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa mielipiteen selvittämisestä korostaa asiakkaan mielipiteen ja sen selvittämisen tärkeyttä, mutta onko tarkoitus asettaa laillisen edustajan mielipide rinnakkaiseen asemaan asiakkaan mielipiteen kanssa ja jättää tässä kohdin omaiset ja läheiset sivuun. Vammaisfoorumi ry toteaa myös, että välttämättömyyden määritelmä ja sen arvioiminen eri kohdissa jää epätäsmälliseksi. Palveluiden toteuttamistavasta päätettäessä ratkaiseva olisi työntekijän arvio välttämättömyydestä, vaikka asiakasta kuultaisiin ja vaikka hän kieltäytyisi. Palvelu voitaisiin ottaa käyttöön

(asiakkaan omassa kodissa) vastoin asiakkaan tahtoa, vaikka se puuttuisi hänen perusoikeuksiinsa. Vammaisfoorumi ry tuo esiin, tulisiko välttämättömyyden arviointi ja asiakkaan mielipide 47 §:n momentin tilanteessa kirjata asiakassuunnitelmaan. Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan teknologisen ratkaisun käyttö tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Vammaisfoorumi ry tuo myös esille, että 47 § 2 momenttiin tehty lisäys kirjata päätökseen käyttöönotettava teknologinen ratkaisu mahdollistaa asiakkaalle muutoksenhaun ja olisi jälkikäteinen oikeusturvakeino, mutta muutoksenhaku vie voimia ja aikaa. On riskinä, että syystä tai toisesta asiakas ei kykene toteuttamaan muutoksenhakua. Vammaisfoorumi ry ehdottaa, että teknistä valvontaa koskevassa 48 §:ssä sana ”näkyvä” korvataan termillä” saavutettava”. Ilmoitus tulee olla tehty tavalla, joka vastaa asiakkaiden toimintakykyä.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** viittaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.12.2025 antamaansa vastineeseen, jossa se on käsitellyt myös Vammaisfoorumin esittämiä näkemyksiä. Ministeriö toteaa, että asiakkaan oma näkemys on aina ensisijainen silloin kun hän pystyy sen ilmaisemaan. Omaisten, läheisten ja muiden asiakkaan edustajien näkemys huomioidaan erityisesti niissä tilanteissa, joissa asiakas ei pysty mielipidettään ilmaisemaan. Asiassa toimitaan sosiaalihuollon asiakaslain 8 §:n ja 9 §:n mukaisesti.
>
> Ministeriö tuo myös esiin, että välttämättömyysarviointi on hyvin monessa erilaisessa tilanteessa viranomaisen vastuu. Sosiaalihuollon teknologisten ratkaisujen kohdalla välttämättömyyden arviointi voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että arvioidaan, voidaanko käyttää muita keinoja toteuttaa asiakkaan sosiaalipalvelua niin, että hänen hoitonsa ja huolenpitonsa ei vaarannu. Esimerkiksi, jos asiakas haluaa asua kotona, voi olla välttämätöntä ottaa käyttöön teknologisia ratkaisuja kotona asumisen tueksi. Tällainen kokonaisarviointi on sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattiosaamista. Päätöksen perusteena olevat ratkaisut tulee perustella, joten asiakkaan palvelutarpeisiin vastaavan teknologisen ratkaisun välttämättömyys tulee perustella. Samoin asiakkaan näkemys tulee kirjata asiakassuunnitelmaan.
>
> Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, että ei ole tarpeen muuttaa sanaa näkyvä sanaksi saavutettava, sillä näkyvän voidaan arvioida sisältävän myös saavutettavuuden. Myös työelämän tietosuojalaissa käytetään sanaa näkyvä.

Tehy tuo esille näkemyksensä, ettei sosiaalihuollon asiakkaan perustuslaillista itsemääräämisoikeutta ei turvaa riittävästi pelkkä mahdollisuus tehdä kirjallinen valitus tai oikaisuvaatimus tilanteessa, jossa esimerkiksi hänen kotiinsa tuodaan yksityisyyteen kajoavia teknologisia ratkaisuja, joiden käyttöönotosta hän tai hänen laillinen edustajansa on kieltäytynyt. Tehyn näkemyksen mukaan haavoittuvassa asemassa olevien sosiaalihuollon asiakkaiden voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta tehdä kirjallinen oikaisuvaatimus teknologisen ratkaisun käyttöönotosta. Tehyn näkemyksen mukaan asiakkaan kieltäytyessä teknologisen ratkaisun käyttöönotosta, palvelujen tarvetta arvioivalla ammattihenkilöllä täytyisi olla tosiasiallinen mahdollisuus tarjota asiakkaalle jotakin muuta ratkaisua. Lisäksi Tehy tuo esille huolensa siitä kuinka lyhyellä valmisteluaikataululla pyritään valmistelemaan lainsäädäntöä, joka mahdollistaa merkittävällä tavalla sosiaalihuollon asiakkaan itsemääräämisoikeuteen puuttuvien teknologisten ratkaisujen käytön.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** viittaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.12.2025 antamaansa vastineeseen ja siinä annettuihin perusteluihin. Ministeriö toistaa, että palvelut ovat lähtökohtaisesti vapaaehtoisia. Teknologia on yksi tapa toteuttaa palvelua ja tukea asiakkaan toimintakykyä, turvallisuutta, osallisuutta ja hyvinvointia.

Ministeriö tuo esiin myös, että asiakaslain 8 §:ssä säädetään, että sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä. Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu. Asiakkaan oikeuksiin kuitenkin puututaan yleensä esimerkiksi palveluasumista tai kotihoitoa järjestettäessä jollain tavoin ja kyse on enemmänkin punninnasta sen suhteen, mikä turvaa asiakkaan palvelut parhaiten ja millainen puuttuminen on hyväksyttävintä. On esimerkiksi selvää, että sosiaalihuollon työntekijä voi tulla asiakkaan kotiin tai asuinhuoneistoon avaamalla oven. On myös selvää, että asiakkaan toimintoja havainnoivat teknologiat voivat esimerkiksi tukea asiakkaan kotona asumista ja siten itsemääräämisoikeutta. Asiakas voi teknologian kautta saada apua nopeasti, kun taas jo teknologiaa ei ole, voi avun saamisessa kestää. Jos asiakas kieltäytyy jostain teknologisesta ratkaisusta, mutta ammattilainen katsoo sen asiakkaan hoidon ja huolenpidon kannalta välttämättömäksi, voidaan teknologinen ratkaisu ottaa käyttöön. Tällaisen 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun ratkaisun käyttöönoton olisi ilmettävä sosiaalihuoltolain 45 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä. Sääntelyssä on myös huomioitu, että 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun itsenäisesti kuvayhteyden avaavan muun kuin asiakkaan mukana kulkevan teknologisen ratkaisun käyttö tulee rajoittaa alueellisesti ja ajallisesti välttämättömään. Lisäksi 47 §:n 2 momentissa tarkoitettuja teknologisia ratkaisuja koskee välttämättömyysedellytys; ratkaisujen käyttöönoton olisi oltava välttämätöntä asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi. Välttämättömyysarviointi on kokonaisarviointi asiakkaan tilanteesta. Esimerkiksi, jos asiakas haluaa asua kotona, voi olla välttämätöntä ottaa käyttöön teknologisia ratkaisuja kotona asumisen tueksi.

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer tuo esille, että annetussa muutosehdotuksessa jäävät edelleen avoimiksi suostumuksen puuttuminen, sääntelyn yleispiirteisyys ja henkilötietojen käsittelyn yksityiskohdat. Myös oikeusturvan toteutuminen erityisen haavoittuvissa tilanteissa voi jäädä riittämättömäksi. SuPer ehdottaa, että mikäli henkilöstöresurssilla voidaan korvata teknologinen ratkaisu, ei teknologista ratkaisua voida pitää välttämättömänä. SuPer pitää ongelmallisena sitä, että asiakalla ei olisi mahdollisuutta kieltäytyä teknologisen ratkaisun käyttöönotosta, ja että ennen ko. lain säätämistä tarvitaan laajempaa keskustelua yksityisyyden suojasta.

Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.12.2025 antamaansa vastineeseen ja siinä annettuihin perusteluihin. Vastineessa esitystä on täsmennetty ja otettu paremmin huomioon vaikutuksiltaan erilaiset teknologiset ratkaisut, asiakkaan mielipiteen huomioiminen ja oikeusturva.

SOSTE toteaa, että esitetyt muutokset parantavat lakiesitystä jonkin verran, mutta se ei näe, että ne olisivat tuoneet olennaista muutosta sääntelyn yleispiirteisyyteen ja erittelemättömyyteen sillä tavoin, että se täyttäisi sääntelyn täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimukset. Suurin epäkohta on se, että teknologiaa voitaisiin ottaa käyttöön vastoin asiakkaan tahtoa. SOSTEn mielestä esitetyistä muutoksista on syytä pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta. SOSTE toteaa valituskelpoista päätöstä koskevan sääntelyn olevan välttämätön, mutta riittämätön lisäys. Muutoksenhaku on raskas ja harvoin käytännössä toimiva keino haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille yrittää päästä eroon valvonnasta, jonka kokee esimerkiksi loukkaavan yksityisyyttä tai joka pelottaa ja ahdistaa. Mahdollisuus ilmaista mielipiteensä on eri asia kuin suostumuksen antaminen.

Suostumusta ja sen merkitystä suhteessa kotiin vietävään teknologiaan ei ole vastineessa käsitelty riittävästi. SOSTE katsoo, että kotiin vietävällä teknologialla tulee olla asiakkaan yksiselitteinen suostumus. Jos asiakas ei kykene ymmärtämään, muodostamaan perusteltua mielipidettä ja antamaan suostumusta, teknologiset ratkaisut eivät sovi hänelle. Jos asian ymmärtävän asiakkaan suostumusta ei katsota joissakin tilanteissa tarvittavan, tulee sellaisista tilanteista säätää selkeästi laissa. Myös SOSTE tuo esille, että välttämättömyyden määrittely jää epäselväksi. SOSTE tuo myös esille määrittelyissä hämmentävän sen, että teknologinen ratkaisu voisi itsenäisesti avata kuva- tai ääniyhteyden palveluntuottajaan eli henkilökuntaa ei tarvittaisi yhteyden avaamiseen. Ehdotuksesta ei käy ilmi, millä tavoin, millä edellytyksin ja kenen määrittelemänä tällaisen kotiin sijoitettavan teknologisen ratkaisun on ajateltu yhteyksiä avaavan.

SOSTE tuo lausunnossaan näkemyksensä lainsäädännön perusoikeus- ja oikeusturvariskeistä, jotka liittyvät siihen että
- sääntely ja teknologiset ratkaisut kohdistuvat haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin, joista osalla on hankaluuksia ymmärtää teknologioiden toimintaa ja vaikutuksia elämäänsä eivätkä monien mahdollisuudet hakea päätöksiin muutoksia ole parhaita mahdollisia.
- Itsemääräämisoikeuslainsäädännön uudistamista on odotettu vuosia, ”peruslainsäädäntö” asiasta puuttuu tai edellyttää tarkentamista.
- Tällä sääntelyllä, muilla sosiaalihuollon lakihankkeilla ja lähes kaikilla toimilla odotetaan kustannussäästöjä. On merkittävä riski, että teknologisia ratkaisut määritellään ensisijaisiksi ja niitä otetaan käyttöön sellaisillakin asiakkailla, joille ne eivät sovi ja
- teknologiat kehittyvät ja niitä otetaan nopeasti käyttöön ilman, että niiden vaikutuksista asiakkaisiin on tarpeeksi kokemuksia ja tutkimuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.12.2025 antamaansa vastineeseen ja siinä todettuihin huomioihin suostumuksesta ja oikeusturvasta sekä aiemmin tässä lausunnossa todettuihin selvityksiin. Ministeriö toteaa myös, että sääntelyehdotusta on täsmennetty.